

# ŞİİR VE GENENEK ÜZERİNE KONUŞMALAR/yedi

Mehmet AYCI

Konuşturan: **Tayyib Atmaca**

*Önünüzde tarihi bir kapı var ve siz bu kapıyı elinizde avuç alanınızı aşan bir usta elinde düğülmüş bir açar ile sözün kapısını açtığınızda gelenek ve şiir üzerine döşediğiniz, ruh ve gönül iççiliği ile süslediğiniz şiir otağı nasıl meydana geldi?*

Orda bir kapı var da biz gidip onu açıyoruz değil. O kapı bir anahtar ve bizi açıyor demek daha doğru olur. Zihinsel olarak, önümüzde bir kapı olduğunu düşünmek bir mesafeyi de beraberinde getiriyor. İşimiz dille olduğu için öyle bir mesafe de yok aslında. Yitik sandığı şey elindeyken o yitiği arayan dalgın durumuna düşüyoruz çoğu kez. Yitik sandığımız ne varsa dilimizde. Konuşuyoruz, yazıyoruz, okuyoruz. Mesele bir farkına varma meselesi. Siz onun farkına vardığınızda o da sizin farkınıza varıyor. Sonrası yaptığınız işi ciddiye almak, sürdürmek, derinleştirmek. Yaptığınız iş ne olursa olsun. Konumuz şiir olduğu için...

*Yanınıza genç bir şair adayı geldi, elinde üç beş tane şiiri var ve günümüz şairlerinin parmak izlerini taşıyan ya da taşımayan şiir eskizlerini size sunarak “ağabey bu şiirlerimi bir bakar mısınız, benden şair olur mu?” dedi. Bu şair adayının yol hazırlığı gönül çantasında neler olmalı?*

Bu konuda hazırlıksızım ve iyi bir adres olmayabilirim. Her şairin deneyimi biricik çünkü... Şairi “özge” ve güçlü kılan bir şey varsa o biricikliği. Yoksa hiç birimiz parmak izinden müstağni değiliz. Ama bir genç “benden şair olur mu” diye bir kaygı taşıyorsa, doğası gereği ondan şair olması biraz zor. Kendini bilmediği kadar bilir de kişi.

*Gelenekle gelecek arasında kurulan köprüden elimizi kolumuzu sallayarak geçebilir miyiz? Bu köprüden geçebilmek için hangi çıgırlardan geçmemiz gerekir?*

Gelecek gelen ekin yani geleneğin, gelmek üzere olan halkası zaten. Yaşadıkça, ilgimiz, sanatımız, savımız ne olursa olsun o köprü üzerindeyiz. Köprü teşbihini somutlaştırmak için yapıyorsunuz. Konu şiir olunca dile bakışınız, dili idrakiniz belirliyor o köprü üzerindeki hâlinizi. Köprü benzetmesini bırakalım; yapay çünkü. Yol üzerinde olma uyanıklığı sizi taşır zaten. Yol köprüden ibaret değil çünkü. Yol aldıkça ayaklarınız ve uyaklarınız alışır.

*Günümüzde geleneksel şiirin memelerinden emmeden modern şiir yazılabilir mi?*

O meme pörsümüştü ne yapacağız. Süt vermiyorsa. Öyle düşünmüyorum da şöyle bir açmazla karşı karşıyayız. Bir defa dil hayatı içinde taşıyor. Hassasiyeti de. Bir dilin şiir toplamı zaman ve mekân kısıtı olmadan birbirini emziriyor zaten. Biz önceki yüzyılların şiirine bakarken kendimizi bugün hayattan soyutlayıp, o döneme inerek bakamıyoruz. Bu beslenme iki uçlu. Eski yeniye beslediği kadar yeni de eskiyi besliyor. Dilin şiir evreni böyle oluyor. Yoksa klişe olmak, klişede kalmak gibi bir tuzak bekler şairi. O tuzığa düştüğünüzde bütün tanımlamaları, tasnifleri bir kenara bırakalım, hayattan koparsınız. Kendinize bir tutukevi inşa edersiniz. Oysa şiir tutukeviden çok tutkuevine ihtiyaç duyar. İçinde doğduğumuz/içine doğduğumuz dil bir ölçüde bizi bahsettiğiniz o “meme”den emzirerek büyütüyor zaten. En deneysel olan şairimizde bile bir beslenme söz konusu. Bundan kaçış yok. Size ne kadar hayatı hatırlatıyor, ne kadar yeşil, duyarlılığınızı ne kadar inceltiyor, ona bakalım, derim.

*Divan ve halk şiirini tanımadan günümüz”modern şiiri”ni yazarken karşılaştığımız engelleri nasıl aşmalıyız?*

Türk şiirinin böyle bir tasnife tabi tutulması bir kötülük... Akademi bu yapıyor, edebiyat eğitimi veren kim varsa bunu yapıyor. Doğru değil. Türk şiiri bir bütün çünkü... Şunu söyleyebiliriz. Şair işine saygısı gereği, önce kendi dilinin şiir birikiminden haberdar olmalıdır. Zihnimizden tasnifi kaldırmakla başlarsak birinci ve en büyük engeli kaldırmış oluruz.

*Sözlü bir medeniyetin köşe taşlarını oluşturan şiir nasıl oldu da gönül ve ruh ikliminden uzaklaşarak içi boş kelime yığınlarıyla dolu sadece manası yazanın karnında saklı “şiir” şekline dönüştü?*

Bu ‘yazıklanma” hali... Ben şiirimizi bugün dünyanın en güçlü, en devingen şiirlerinden biri olarak görüyorum. Kaygılı, meselesi olan bir şiirimiz var bugün. Dökülen dökülür, saçılan saçılır, bunlar olan ve olağan şeyler. Manası yazanın karnında bir Arap atasözü... Türklerin şiiri, anlamı şiirden kovmayı başat kaygı edinen şairimizde bile sarıh.

### *Şiir bize neyi anlatır?*

Önce “biz” zamirini tekilleştirmek lazım... Çünkü bana anlattığıyla, sana anlattığı, ona anlattığı ben-deki, sendeki, ondaki olana karşı değişir. İkincisi ben sen o, ne anlatmasını bekliyoruz bize şiirden. Bir şartlanmışlık öneriyor bu soru.

### *Şiirde usta çıracak ilişkisi var mıdır?*

Sadece bizim şiirimizde değil, dünyanın diğer dillerindeki şiirde de usta çıracak ilişkisi vardı. Şimdi bu mümkün değil. Bunun iyi yanı olduğu kadar olumuz yanı da var. İyi yanı pek çok ustaya erişim, onların tedrisinden geçme imkânı sunuyor günümüz dünyası. Olumsuz yanı her çırağın kendisini usta görmesine yol açan bir durumun yaygınlaşması. Cins şair ustasını da yolunu da bulur. O cinslik bunu sağlar çünkü.

### *Şair kendi üslubunu nasıl oluşturur?*

Bu şairin hayat üslubundan bağımsız bir şey değil. Her insan biricik çünkü ne kadar sıradan görünürse görünsün her deneyim de biricik.

### *Gelenekten habersiz geleceğe şiiri nasıl taşıyoruz?*

Bizim kaygılanmamıza gerek yok. Gelenek de gelecek de işini iyi yapıyor. Ne taşınması gerekirse, nasıl taşınması gerekirse kelimenin her iki anlamıyla taşıyor; yaşıyor ve yaşatıyor ayrıca...

### *Modern şiir ya da günümüz şiiri deyince neyi anlıyoruz?*

Modern ya da günümüz şiirini... Şaka bir yana da bizim Yahya Kemal, Akif ve Haşim’le başlayan büyük ayıklamanın, arınmanın bugüne kadar nasıl bir mecra oluşturduğuna dikkatli bakmamız lazım.

*Edebiyat dergilerinde şiir “başrol oyuncusu” olarak önyazıdan hemen sonra “cam kenarı”nda yer almasına rağmen neden şiir kitapları basılmıyor, basılsa da satmıyor? Şiir, dergilerin ya da okurun “dolgu malzemesi”mi oldu?*

Şair kendisinin/şiirinin cam kenarında oturma rüşvetiyle dolgu malzemesi mesabesine indirgenmesine müsaade ediyorsa bize söz düşmez. Şiir kitaplarının basılmaması derginin veya yayınevinin kabahati değil, burada kendisini sorgulaması gereken şiir kitaplarının basılmasını talep edenler kimse onların olması lazım. Yoksa bugün Yahya Kemal’den İsmet Özele, Haşim’den Sezai Bey’e şiir kitapları geçmiş çağlarda olmadığı kadar basılıyor ve okunuyor.

*Şiir kitaplarının da hikâye, deneme ve roman kitapları gibi çok okunması için özellikle Milli Eğitim Bakanlığının öncülüğünde edebiyat öğretmenlerinin öğrencilerine şiir ezberletmeleri ve şiir kitapları önermeleri şiiri ve şiir kitaplarına açılan kapıyı aralar mı?*

Hangi aile kendi çocuğuna kaç şairden şiir ezberletiyor? MEB sonra gelir.

*Osmanlı Padişahlarının kahir ekseriyeti şiir ya da bir güzel sanatla ilgilendiğinden bir ince ruha sahiptirler. Bundan dolayı içinde yaşamış olduğumuz yüzyıldan önce yaşamış şairler şiirleriyle hâlâ yaşamaya devam ediyorlar. Bu hususta gerek devleti yönetenler gerekse şehir eminlerine reçete olacak düşünceleriniz nelerdir?*

Aynı şey diğer dünya ülkelerinin yöneticileri için de geçerli. O dönemde dünyanın başka Kayserleri, Kralları da şiirle veya sanatın başka şubeleriyle ilgileniyor, koruyor, sahip çıkıyordu. Bizim işimiz bu olmamalı.